

I Seminarium Afrykanistyczne na Wydziale Ekonomicznym UMCS „Development Cooperation with Africa. Investing in Human Capital”¹

Lublin, 17 czerwca 2019 r.

Organizator: dr Konrad Czernichowski, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej

W seminarium wzięli udział paneliści: dr hab. Bara Ndiaye, dr Eugeniusz Rzewuski, Marek Zmysłowski i Robert Ainebyona oraz goście, których przywitał Dziekan Wydziału Ekonomicznego UMCS dr hab. Zbigniew Pastuszek, prof. UMCS.

Paneliści podjęli tematykę ścisłych związków oświaty i rozwoju społeczno-gospodarczego, między którymi istnieje sprzężenie zwrotne. Zła jakość kształcenia wynika z niedorozwoju, ale sama też przyczynia się do stagnacji gospodarczej, gdyż to od wykształconych ludzi zależy tempo wzrostu produktu krajowego brutto. Zależności te zostały przedstawione już w XX wieku przez prof. Brunona Knalla (ur. 1924, zm. 2009) z Uniwersytetu w Heidelbergu. Otóż zacofanie gospodarcze jest przyczyną braku środków na rozwój oświaty. To z kolei powoduje niskie kwalifikacje zawodowe i niskie wykształcenie ogólne, a w rezultacie niską wydajność pracy. Dyskutował on z teorią wzrostu Walta Rostowa, która wyróżnia pięć stadiów rozwoju gospodarczego: społeczeństwo tradycyjne, przesłanki do startu (uwidocznienie się sektora wiodącego), start (wzrost inwestycji), osiągnięcie dojrzałości gospodarczej (gwałtowny wzrost PKB) oraz masową konsumpcję. Knall zwrócił uwagę, że w wielu krajach do takiego automatycznego wzrostu nie dochodzi. Natomiast akcentował znaczenie czynników jakościowych. Wśród determinant wzrostu wymienił: zasoby naturalne, gęstość zaludnienia, mentalność sprzyjającą rozwojowi, religię, tradycję i zwyczaje oraz struktury społeczne i ekonomiczne.

Dr Eugeniusz Rzewuski jest specjalistą w zakresie języka i kultury suahili. Jego wystąpienie na seminarium składało się z dwóch części dotyczących akademickiego kształcenia kadr. Pierwsza z nich poświęcona była największemu w historii UE projektowi edukacyjnemu w Afryce. Chodzi o Akademię Rybołówstwa i Nauk o Morzu w Namibe w Angoli. Projekt ten opierał się na kredycie w ramach pomocy związanej i zakładał transfer technologii nauczania z Akademii Morskiej

¹ Ang. *Współpraca rozwojowa z Afryką. Inwestycje w kapitał ludzki.*

(obecnie Uniwersytet Morski) w Gdyni do Angoli. Uczelnię w Afryce od podstaw wybudowało przedsiębiorstwo Navimor, zaś udział gdyńskiej uczelni obejmował opracowanie koncepcji organizacyjnej, programów nauczania, zasad funkcjonowania procesu naukowo-dydaktycznego, wyszkolenie kadry angolskiej, wyposażenie laboratoriów, zamontowanie nowoczesnych symulatorów, przetłumaczenie podręczników. Jest to jedyny przypadek transferu *know-how* polskiej uczelni do Afryki. Historia tego projektu została przedstawiona w filmie pt. „Dopowiedziana historia. Polacy dla Angoli”². Inauguracja Akademii w Namibe transmitowana przez Telewizję Angolską³ odbyła się jeszcze z udziałem polskiej flagi i z dyskursywnym podkreśleniem polskiej obecności w tej ceremonii. Nie doszło jednak niestety do planowanego udziału Prezydenta RP w tym uroczystym akcie (był jedynie ambasador RP w Angoli). Władze angolskie zrezygnowały z dalszej współpracy z polską firmą. W 2018 r. nie było w Namibe polskich wykładowców (co zapowiedziano wcześniej), ale pracowali tam już wykształceni w Gdyni angolscy specjaliści. Poza małymi tabliczkami znamionowymi polskich producentów praktycznie nie ma śladu po tym, że ten ogromny projekt został w całości zrealizowany przez Polaków. Nie doszło też do zakupienia przez Angolę polskiego statku szkoleniowo-badawczego niezbędnego nie później niż na trzecim roku głównych kierunków studiów, mimo uzgodnionej już na szczeblu rządowym kolejnej fazy polskiej linii kredytowej m.in. na ten cel. Nie wiadomo do końca, co było przyczyną nagłego wycofania się rządu angolskiego z owocnej współpracy ze stroną polską.

Druga część wystąpienia dr. Rzewuskiego dotyczyła niezwykle ciekawego projektu wielostronnego, jakim jest Uniwersytet Panaafrykański, w którym Polska nie uczestniczy. Ma on stanowić sieć pięciu instytutów w pięciu różnych regionach Afryki: Północ, Zachód, Centrum, Wschód i Południe. W Algierii *Institute for Water and Energy Sciences* Uniwersytetu Aboubakra Belkaida w Tlemcen (ang. *Abou Bekr Belkaïd University in Tlemcen*); w Nigerii *Institute for Life and Earth Sciences* Uniwersytetu w Ibadanie (ang. *University of Ibadan*); w Kamerunie *Institute for Governance, Humanities and Social Sciences* Uniwersytetu w Jaunde II (ang. *University of Yaounde II*), w Kenii Instytutu Nauk Podstawowych, Technologii i Innowacji (ang. *Institute for Basic Sciences, Technology and Innovation*) Uniwersytetu Przyrodniczego i Technicznego Jomo Kenyatty (ang. *Jomo Kenyatta University of Agriculture and Technology*) w Judży oraz w RPA *Institute for Space Sciences* Uniwersytetu Technicznego Półwyspu Przylądkowego (ang. *Cape Peninsula University of Technology*) w Kapsztadzie. Uniwersytet Panaafrykański zakłada wymianę studencką na wzór Erasmusa w Europie.

² https://www.youtube.com/watch?v=6abK_ayYE1U

³ https://www.youtube.com/watch?v=F_Jrq3zi9Cw

Ważną konkluzją tego porównawczego zestawienia pomocowych formuł budowania kapitału ludzkiego, dokonanego przez Eugeniusza Rzewuskiego, jest to, że formuła wielostronna wydaje się być bezpieczniejszym i stabilniejszym przyczynianiem się do transferu wiedzy, bez uszczerbku w domenie korzyści wizerunkowych – *soft power*. Nie przestaje być promocją polskiego eksportu, ale bez wyłączności dostaw usług i towarów, jaką gwarantuje pomoc wiązana. Zdaniem prelegenta, w nauczaniu akademickim kompletność wiedzy, perspektyw, metod i doświadczeń w jej przekazywaniu jest bardzo pożądaną wartością; a projekty wielostronne służące budowaniu kapitału ludzkiego w skali subregionu są formatem wartym angażowania pomocowych środków finansowych przez UE i jej kraje członkowskie. Niemniej z doświadczeń projektu angolskiego można wiele nauczyć się na przyszłość.

W kolejnym wystąpieniu Robert Ainebyona przedstawił założenia i działalność Ruchu „Maitri”, którego jest wolontariuszem. Opowiada w polskich szkołach o swoim kraju – Ugandzie, rozprawiając się ze stereotypami. Zanim przyjechał do Polski w 2018 r., odbył staż w siedzibie głównej Wschodnioafrykańskiego Zgromadzenia Parlamentarnego w Aruszy w Tanzanii. W mieście tym zorganizował Dzień Otwarty UMCS. Obecnie studiuje po angielsku stosunki międzynarodowe na Wydziale Politologii UMCS. Ruch „Maitri” pozyskuje darczyńców w Polsce, którzy finansują naukę najuboższym dzieciom w różnych krajach afrykańskich. Odbywa się to przy współpracy z misjonarzami w ramach „Adopcji Serca”⁴.

Marek Zmysłowski jest biznesmenem. Założył od podstaw serwis rezerwacji hoteli Jovago, który stał się znany w całej Afryce, a także spółkę HotelOnline.co, która buduje oprogramowanie dla branży hotelarskiej. Zdobył znaczne doświadczenie biznesowe na wymagającym rynku Nigerii. Jest mentorem w afrykańskich projektach Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju czy Google’a. Napisał biografię *Goniąc czarne jednorożce. Jak polski wilk z Wall Street został afrykańskim terrorystą*, w której odśladania kulisy rozwoju swojej kariery. Został zaproszony do wygłoszenia wykładu o podejmowaniu ryzyka na popularnej platformie konferencji „Technologia, Rozrywka i Design” TEDx (ang. *Technology, Entertainment and Design*). Podczas seminarium przekonywał, że Afryka jest obiecującym i intratnym rynkiem z uwagi na chłonność oraz szybko rosnącą obecność młodych przedsiębiorczych i dobrze wykształconych specjalistów.

Dr hab. Bara Ndiaye jest pracownikiem naukowo-dydaktycznym na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, absolwentem Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Dakarze w Senegal. Od wielu lat wraz z dr hab. Iwoną Anną Ndiaye, prof. UWM, organizuje w Olsztynie Dni Afryki, połączone z konferencją naukową. Podczas seminarium, wychodząc od definicji kapitału społeczne-

⁴ <https://www.maitri.pl/adopcjaserca/>

go, wyraził zdanie, że system edukacji należałoby przebudować od szkół podstawowych aż po uczelnie, uwzględniając rodzime tradycje i języki.

Po wystąpieniach panelistów nastąpiła dyskusja moderowana przez dr. Konrada Czernichowskiego z UMCS. W trzeciej części zabrali głos goście z sali. Wśród pytań i komentarzy najciekawsza była wypowiedź Jessego Amunyeli, studenta UMCS z Namibii, który zwrócił uwagę na trudności w realizowaniu projektów gospodarczych w Polsce przez Afrykanów z uwagi na barierę zaufania, a także należytego zainteresowania ze strony polskiej. Rozwijanie start-upów w Afryce przyniosłoby np. ogromne korzyści dla tamtejszego społeczeństwa, ale także dla inwestorów. Skojarzenie technologicznego know-how polskich firm z partnerami w Afryce stanowiłoby potencjał do osiągnięcia ponadprzeciętnych zysków. Jednak te pomysły nie znajdują wśród Polaków szerszego zainteresowania. Zdaniem Amunyeli może to wynikać ze stereotypowego wizerunku Afrykanina, jaki przez dziesiątki lat kolonializmu był kształtowany w Europie, a także z niedowierzania, że w Afryce istnieją takie możliwości biznesowe. Przebieg seminarium zrelacjonowała ekipa TV UMCS⁵. Wydarzenie stanowiło merytoryczną kontynuację debaty pt. „Współpraca na rzecz edukacji w Afryce. Polskie działania w XXI wieku”, która towarzyszyła otwarciu wystawy pod tym samym tytułem. Odbyła się ona 20 marca 2019 r. w Bibliotece Publicznej Miasta Stołecznego Warszawy w ramach spotkań „Afryka na Koszykowej”. Dzięki zespołowi studentów grafiki, którym opiekowała się prof. dr hab. Ewa Satalecka z Polsko-Japońskiej Akademii Technik Komputerowych w Warszawie, bogate materiały z wystawy dostępne są na witrynie Biblioteki⁶. W przyszłym roku Wydział Ekonomiczny UMCS przy udziale Jordan University College (JUCo) w Morogoro w Tanzanii oraz Uniwersytetu w Salzburgu zorganizuje drugą edycję interdyscyplinarnej konferencji afrykalistycznej „Changes and Identity” (pierwsza odbyła się w maju 2019 r. w JUCo).

Konrad Czernichowski

⁵ https://www.youtube.com/watch?v=xZ_kg9qJUR8

⁶ <https://www.koszykowa.pl/dla-czytelnikow/home/archiwum/19-wystawy/4855-wystawa-angola>

